

ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

УДК 13-05+316.612(075.8)

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.2.3>**Букіна Тетяна Вікторівна**

кандидат історичних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальних та загальнотехнічних дисциплін
Первомайського навчально-наукового інституту Національного університету
кораблебудування імені адмірала Макарова
вул. Одеська, 107, м. Первомайськ, Миколаївська область, Україна
orcid.org/0000-0003-3628-6859

Маринець Надія Василівна

кандидат філософських наук,
доцент кафедри історії та суспільних дисциплін
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
площа Кошута, 6, м. Берегово, Закарпатська область, Україна
orcid.org/0000-0003-0582-9582

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ

Актуальність проблеми. У сучасному світі розуміння природи людини стає дедалі важливішим завданням для філософів та науковців. Поглиблене вивчення різноманітних підходів до аналізу людської сутності відомих філософів та науковців є ключовим для розуміння та відповіді на виклики сучасності.

Мета. Стаття розглядає сучасні тенденції й підходи до аналізу та розуміння природи людини у філософському контексті, тому це дослідження присвячене аналізу різноманітних поглядів відомих філософів та науковців щодо сутності людини та її ролі у сучасному світі.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є аналіз наукової та дослідницької літератури, а також тематичні дослідження у висвітленні філософських підходів до проблеми людини.

Результати дослідження. Висвітлюються спроби сучасних філософів переосмислити класичні концепції людини, такі як раціональність, вільна воля та моральність, тому й аналізується питання, як сучасні дослідники поєднують традиційні ідеї з новими відкриттями та підходами. Стаття розглядає різноманітність філософських підходів до розуміння людини, від постмодерністських до екзистенціальних. Розглядаються спроби синтезувати ці підходи для отримання більш повного уявлення про людину. Стаття обговорює спроби філософів взаємодіяти з іншими науками, такими як психологія, соціологія та нейронауки, для отримання глибшого розуміння людини та її поведінки. Зроблена спроба оглянути критику сучасних підходів до проблеми людини у філософії та відповіді на основні запитання та зауваження, які порушуються у цьому контексті. Результати наголошують на важливості міждисциплінарного підходу до аналізу людського буття, який враховує як психологічні, культурні, соціальні, так й етичні аспекти. Підкреслено важливість постійного переосмислення й переоцінки наших уявлень про людину в контексті швидко змінного світу. В статті робляться висновки щодо основних тенденцій у сучасній філософії щодо розуміння природи людини та її місця у світі, а також виділяються можливі напрями подальших досліджень.

Ключові слова: філософія, філософський контекст, сучасна філософія, концептуальний підхід, людина, людське буття.

Вступ. Сучасне філософське обґрунтування проблеми людини належить до ключових аспектів сучасної метафізики та антропології. Проблема людини відображається у спробах розуміння її сутності, природи, та місця в світі [1, с. 275] і цей аспект філософського дослідження активно розглядається в рамках різних підходів та традицій, що зумовлені різними філософськими школами та підходами.

Серед сучасних підходів до проблеми людини в філософії значне місце займають гуманістичні та постгуманістичні концепції. Гуманістичний підхід, з одного боку, акцентує на унікальності та значущості людського буття, визнаючи в ній центральну роль свободи, моралі та особистісного розвитку. З іншого боку, постгуманістичний підхід розглядає проблему людини у контексті нових технологій, кібернетики та трансгуманізму, підкреслюючи необхідність переосмислення людської сутності та її майбутнього.

Крім того, проблема людини в сучасній філософії розглядається через призму феміністичного, постколоніального та екзистенціального дискурсу. Феміністичний підхід ставить акцент на гендерній ідентичності та соціальній конструкції особистості, а постколоніальний дискурс розглядає проблему людини у контексті імперської домінантності та культурної взаємодії. Водночас екзистенціальний підхід зосереджується на внутрішніх протиріччях й неспокої людського існування, підкреслюючи ірраціональний та індивідуалістичний характер людської дійсності [2].

Необхідно відзначити, що сучасні підходи до проблеми людини в філософії нерідко включають інтердисциплінарний характер, враховуючи результати сучасних наукових досліджень у галузях психології, нейробіології, антропології та соціології й це сприяє глибшому розумінню природи та проблем людини у сучасному світі, а також сприяє розвитку нових концепцій та підходів до вирішення цих проблем.

Останні дослідження та публікації в сфері філософії ставлять під сумнів багато традиційних уявлень про людину та її місце у світі. Один з сучасних підходів – поєднання філософії з наукою, зокрема з психологією, нейробіологією та когнітивними науками. Бхат Р., Кандасамі Л., Максимчук Б., Нерубаська А., Пальшков К., Салімов Б., Сіллалі А., Хоркхаймер М. розглядають людину як складну систему, де психіка, мозок та соціокультурні чинники взаємодіють між собою.

Ще одним важливим напрямком є філософія тіла та ембодіменту. Замість того, щоб розглядати людину як окремий ізольований розум, цей підхід розглядає людину як взаємодіючого суб'єкта зі своїм тілом та оточуючим середовищем. Бондар О., Вістлер Д., Гердер Дж., Деннет Д., Ласло Е., Кассіерер Е., Маркузе Х., Рошкер Й., Сінклер М., Усама А. відзначають, що це відкриває нові можливості для розуміння способу, яким люди сприймають світ і взаємодіють один з одним.

Не останнє місце в сучасній філософії займають дослідження соціальної та політичної філософії. Зростання глобалізації та технологічних змін ставить під сумнів багато класичних уявлень про суспільство та владу. Акінвале А., Бердімуратова А., Гарфілд Л., Джесдал К., Мухаммадіярова А., Нассар Д., Хадар У., Хамбалі А., Хідаят Ю. активно досліджують сучасні проблеми, такі як соціальна справедливість, екологічна криза, технологічний вплив на суспільство та права людини.

Мета статті. Мета дослідження полягає у висвітленні сучасних філософських підходів до проблеми людини, розкриваючи їхню важливість та вплив на сучасне розуміння існування та сутності людського буття.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є аналіз наукової та дослідницької літератури, а також тематичні дослідження до висвітлення філософських підходів до проблеми людини.

Результати дослідження. На початку ХХІ століття філософські дебати навколо природи людини набули нових відтінків – від традиційних концепцій до сучасних теорій, дослідники шукають глибше розуміння того, що робить нас людьми та яка наша роль у формуванні сучасного світу. Одним із основних підходів у сучасній філософії стає інтердисциплінарний підхід,

який поєднує філософію з науковими даними з різних галузей, таких як психологія, соціологія та нейробіологія [3, с. 59], що дозволяє отримати комплексне бачення природи людини, її поведінки та ролі у суспільстві.

У контексті глобалізації та розширення інформаційного простору, філософські дослідження природи людини також звертають увагу на культурний контекст та його вплив на формування ідентичності та цінностей. Враховуючи сучасні тенденції, зусилля філософів та науковців направлені на пошук спільних міркувань та конструктивний діалог у визначенні сутності людини та її місця у сучасному світі [4, с. 27]. Такий підхід відкриває нові можливості для розвитку людського суспільства та підвищення якості життя кожного/кожної.

Сучасні філософи ставлять під сумнів багато класичних концепцій людини й активно переосмислюють їх у контексті нових відкриттів та підходів. Наприклад, раціональність, яка традиційно розглядалася як основна характеристика людської природи, тепер розглядається з більшою увагою до психологічних та соціокультурних аспектів [5, с. 126]. Філософи, такі як Деніель Канеман та Амос Тверський, підкреслювали важливість емоційного та інтуїтивного рішень поруч з раціональними й показували, що люди часто вдаються до евристичних спрощень та піддаються різним формам спотворення мислення, що може впливати на їх рішення [6, с. 105]. Наприклад, однією з ключових концепцій Аквінського Т. є його уявлення про природу та статус людини й він вважав, що людина складається з душі та тіла, а душа є безсмертною та іматеріальною частиною людини, яка відображає Божественне [7, с. 342].

Варто відзначити, що приміром щодо вільної волі, багато сучасних філософів розглядають її у контексті сучасних наукових відкриттів, зокрема у нейронауці та психології. Нейрофілософи досліджують, як мозок генерує рішення, та чи може існувати вільна воля у контексті нейрофізіології. Відповідно пропонуються концепції «обмеженої вільної волі», в яких воля людини може бути обмеженою певними чинниками, такими як біологічні процеси та соціокультурні впливи [8, с. 1726].

Щодо моральності, сучасні дослідники шукають більш глибоке розуміння її природи і походження. Етичні теорії, такі як конструктивізм та емоціоналізм, розглядають моральність як соціальний конструкт, що формується через взаємодію між індивідуальними переконаннями, культурними цінностями та соціальними умовами. Крім того, філософи звертають увагу на моральну психологію та емпіричні дослідження, щоб розкрити механізми формування моральних уявлень й прийняття моральних рішень. Тому завжди лишається актуальним питання про сутність людини та її проблеми [9, с. 2586]. Сучасні підходи до цих питань часто відбивають сучасний контекст, технологічний прогрес й соціокультурні зміни, а саме:

- “philosophy of body and media”, тобто зосередження на тілі та взаємодії з медіа-технологіями, такими як інтернет, соціальні мережі, віртуальна реальність, що підкреслює вплив технологій на ідентичність та сприйняття себе людиною;
- “feminist philosophy” – акцент на гендерних аспектах людського буття та суспільства, тобто дослідження ролі гендеру в культурі, політиці та ідентичності;
- “existential philosophy” – спроби зрозуміти значення існування людини в умовах постмодерну, що містить питання про свободу, відповідальність та сенс життя;
- “ecological philosophy” – розгляд антропоцентризму та взаємодії людини з природою й такий підхід ставить питання про етику стосовно відношень людини до природи та відповідальності за екологічні проблеми;
- “political philosophy” – аналіз влади, справедливості та прав людини в сучасному суспільстві, тобто дослідження соціальної справедливості, демократії та правової системи;
- “technophilosophy”, тобто вивчення взаємодії між людьми та технологіями, включаючи штучний інтелект, біотехнології та кібернетику, тому такий підхід ставить питання про етику використання технологій та їх вплив на людське життя;
- “postcolonial philosophy” – дослідження наслідків колоніалізму та імперіалізму для людської ідентичності, культури та суспільства, тобто підхід акцентує різноманітність культурних досвідів та питання справедливості в контексті постколоніальних суспільств [9].

У філософії завжди цікавилися проблемою людини – її сутністю, існуванням, відносинами з навколишнім світом. Від античних часів до сучасності, філософи розглядали подібні питання з різних перспектив, віддзеркалюючи соціокультурний та історичний контекст свого часу [10, с. 216]. Класичні підходи, такі як метафізика, екзистенціалізм та політична філософія, досліджували сутність людини через призму абстрактних концепцій, глибоких роздумів та аналізу соціальних структур.

Проте сучасна філософія, на нашу думку, пропонує нові підходи до проблеми людини, враховуючи технологічний прогрес, культурні зміни та глобалізацію [11]. Вона розглядає існування та роль людини в ширшому контексті, включаючи гендерні аспекти, екологічні виклики, взаємодію з технологіями та складність політичних відносин, тому запропонована таблиця порівнює класичні та сучасні підходи до проблеми людини у філософії, вказуючи на основних представників кожної течії та відповідні особливості (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння класичних та сучасних підходів до проблеми людини у філософії

Підхід	Класичні науковці	Сучасні науковці	Відмінності
Метафізичний підхід	Аристотель, Платон	Джон С. Сمارт, Девід Чалмерс	Класичні науковці здебільшого ставили питання про сутність людини через метафізичний підхід, тобто відтворення суті людини через абстрактні концепції. Сучасні підходи, як правило, більш націлені на аналіз конкретних феноменів, таких як свідомість, сприйняття, індивідуальність.
Екзистенціальний підхід	Сєрен К'єркегор, Жан-Поль Сартр	Ганс-Йорг Гадамер	Класичні екзистенціалісти акцентували на індивідуальному існуванні та відповідальності людини перед власним життям. Сучасні підходи містять аналіз ситуації людини в сучасному технологічному та глобалізованому світі.
Гендерний підхід	Сімон де Бовуар	Донна Гарревей, Джудіт Батлер	В класичному розумінні гендерної філософії акцентувалося на розкритті соціокультурних конструкцій гендеру. Сучасні підходи можуть вивчати не лише бінарність гендерів, але й більш широкі аспекти, такі як гендерні ролі в кіберпросторі та технологіях.
Екологічний підхід	Джон Мьюр	Вандана Шіва	Класичні філософи більше зосереджувалися на природному середовищі як на ресурсі, який слід використовувати. Сучасні підходи включають екологічну етику, де людина бачиться як складова частина природи, і вивчається взаємодія з нею.
Політичний підхід	Джон Локк	Мішель Фуко, Джудіт Батлер	Класичні філософи розглядали проблему людини в контексті її відносин з державою та суспільством. Сучасні підходи акцентують на владі, ідентичності та справедливості.
Технофілософія	Мартін Гайдеггер, Маршал Маклуен	Донна Харауей, Нік Бостром	Класичні філософи, як правило, не мали можливості вивчати вплив технологій на людину в сучасному розумінні. Сучасні підходи включають дослідження впливу штучного інтелекту, віртуальної реальності та біотехнологій на людську ідентичність та спосіб життя.

Джерело: складено авторами на основі [12; 13; 14].

Так, різноманітність філософських підходів до розуміння людини дійсно є вражаючою. Від постмодернізму до екзистенціалізму, філософія намагалася відповісти на питання про сутність людини й її місце у світі. Постмодернізм підкреслює розмаїття та варіативність індивідуального

досвіду й ідентичності [15, с. 69]. Він відкидає загальноприйняті уявлення про об'єктивність істини та моралі, стверджуючи, що цінності й переконання є релятивними. Екзистенціалізм зосереджується на індивідуальному досвіді самотності, відчуження та пошуку сенсу в житті [16, с. 256] й відповідно він підкреслює свободу вибору та відповідальність за свої дії, а також почуття абсурдності світу.

Спроби синтезувати ці підходи можуть включати пошук спільних пунктів між ними, таких як акцент на індивідуальність, свободу вибору та розуміння людського досвіду. Зусилля по синтезу цих підходів можуть допомогти розширити наше розуміння людської природи та сприяти розвитку більш комплексного підходу до філософії та гуманітарних наук.

Філософи завжди прагнули розуміти природу людини та її поведінки, і вони постійно зверталися до інших наук, таких як психологія, соціологія та нейронауки, для отримання глибшого уявлення про це. Сучасна філософія, зокрема, дедалі більше взаємодіє з цими науками для збагачення своїх роздумів та теорій. Одним із ключових аспектів взаємодії філософії з іншими науками є спроба розкрити природу свідомості та ментальних процесів людини через вивчення мозкової діяльності та нейронаук. Тому сьогодні науковці використовують дані з нейронаук, щоб допомогти в розумінні питань про вільну волю, ідентичність та інші аспекти людської свідомості.

Крім того, сучасні філософські підходи та концепти спираються на психологію та соціологію для розуміння того, як соціальні та культурні чинники впливають на індивідуальну поведінку та сприйняття. Вони аналізують такі концепти та прийняття, як ідентичність, мораль, справедливість через призму соціальних та психологічних досліджень.

Однак існують критики щодо спроб філософії взаємодіяти з іншими науками. Деякі вчені вважають, що філософи можуть втратити свою унікальну перспективу та стати занадто залежними від емпіричних даних. Інші вважають, що деякі філософські концепції не можуть бути належним чином випробувані емпірично, і тому вони залишаються поза межами області досліджень науки [17; 18; 19]. Однак, не дивлячись на ці критики, взаємодія філософії з іншими науками продовжує розширювати наше розуміння людини та її поведінки, відкриваючи нові перспективи для досліджень і розвитку обох дисциплін. Наприклад, зв'язок між філософією та психологією часто проявляється у дослідженні таких концепцій, як свідомість, вільна воля та ідентичність. Наприклад, Деніель Деннетт розглядає питання про природу свідомості через призму психологічних та нейронаукових даних, досліджуючи те, як мозок генерує свідомість та чому ми маємо відчуття себе як окремі особи [20, с. 221].

Висновки. Сучасна філософія розглядає проблему людини з різних перспектив, враховуючи її складну природу та взаємодію з оточуючим світом. Одним з ключових підходів є гуманістична філософія, яка ставить людину в центр уваги, визнаючи її свободу, гідність та потенціал для саморозвитку, тому цей підхід акцентує на необхідності створення умов для реалізації особистих здібностей та задоволення особистих потреб. Паралельно з гуманістичним підходом, поширюється інтерес до філософських шкіл, що вивчають психіку та свідомість, таких як феноменологія та екзистенціалізм, такі філософські школи аналізують внутрішній світ людини, її почуття, сприйняття та індивідуальний досвід існування. Вони допомагають розуміти та оцінювати глибинні питання про сенс життя, взаємини з іншими та власну ідентичність. Значний внесок у сучасне розуміння людини робить і наукова філософія, яка використовує методи наукового дослідження для аналізу психічних процесів та поведінки людини. Інтердисциплінарний підхід дозволяє збагачувати філософські роздуми конкретними даними та експериментальними дослідженнями. У світлі сучасних викликів, таких як швидка технологічна зміна, глобалізація та екологічні кризи, важливим стає етичний аспект розуміння людини.

Отже, сучасні підходи до проблеми людини у філософії відображають її багатогранність та комплексність, враховуючи як її внутрішні психологічні процеси, так й зовнішні впливи соціокультурного та природного середовища, тому такі підходи сприяють розвитку глибокого розуміння сутності та потенціалу людського існування, а також визначають основні принципи етичного співжиття та взаємодії в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Nerubasska A., Palshkov K., Maksymchuk B. A systemic philosophical analysis of the contemporary society and the human: new potential. *Postmodern openings*. 2020. № 11.4. P. 275-292.
2. Marcuse H. *Philosophy and critical theory. Critical theory and society*. Routledge. 2020. P. 58-74.
3. Bondar O. *Philosophical and Anthropological Aspects of Globalization. The 7th International Conference on Contemporary Education, Social Sciences and Humanities (Philosophy of Being Human as the Core of Interdisciplinary Research) (ICCESSH 2022)*. Atlantis Press. 2022. P. 57-64.
4. Horkheimer M. *The state of contemporary social philosophy and the tasks of an institute for social research. Critical theory and society*. Routledge. 2020. P. 25-36.
5. Herder J. *Ideas for the Philosophy of the History of Mankind*. Princeton University Press. 2024. 792 p.
6. Laszlo E. *Introduction to systems philosophy: Toward a new paradigm of contemporary thought*. Routledge. 2021. 356 p.
7. Akinwale A. *Political Philosophy and Human Nature in Thomas Aquinas*. *Studia Gilsoniana*. 2020. № 9.3. P. 343-374.
8. Berdimuratova A. K., Mukhammadiyarova A. J. *Philosophical and methodological aspects of the interaction of natural environment and man*. *International Journal of Pharmaceutical Research*. 2020. № 12.3. P. 1722-1727.
9. Bhat R., Silllalee A., Kandasamy L. S. *Concepts and Contexts: The Interplay of Philosophy and History in Understanding Human Society*. *East Asian Journal of Multidisciplinary Research*. 2023. № 2.6. P. 2581-2590.
10. Cassirer E. *An essay on man: An introduction to a philosophy of human culture*. Felix Meiner Verlag. 2023. 250 p.
11. Букіна Т. В. Проблема людини в українській філософії: ретроспективний аналіз. Сучасні аспекти науки: VII-й том колективної монографії / за ред. Є. І. Романенка, І. В. Жукової – Київ; Братислава: ФОП КАНДИБА Т. П., 2021. С. 216-229.
12. Whistler D., Sinclair M. *The Oxford Handbook of Modern French Philosophy*. Oxford University Press. 2024. 728 p.
13. Gjesdal K., Nassar D. *The Oxford Handbook of Nineteenth-Century Women Philosophers in the German Tradition*. Oxford University Press. 2024. 795 p.
14. Garfield L. *The Oxford Handbook of World Philosophy*. Oxford University Press. 2014. 658 p.
15. Rošker J. S. *Chinese philosophy of life, relational ethics and the COVID-19 pandemic*. *Asian Philosophy*. 2021. № 31.1. P. 64-77.
16. Hadar U. *Subject and Subjecthood: From Philosophy to Psychoanalysis. The Routledge International Handbook of Psychoanalysis and Philosophy*. Routledge. 2022. P. 249-262.
17. Salimov B. *The philosophical role of dialectical categories in human life. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*. 2021. № 1.6. P. 406-410.
18. Usama H. A., Irfanullah H., Rehman M. F. U., Abdul H. M. *Western Philosophers and the Importance of Emerging Types of Moral Philosophy*. *Ethics*. 2022. № 30.4. P. 2148-2153.
19. Hambali A., Hidayat Y. *The Scope of the Philosophy of Science: A Review of Philosophical Education*. *Journal Corner of Education, Linguistics, and Literature*. 2024. № 3.3. P. 231-240.
20. Dennett D. *Elbow Room, new edition: The Varieties of Free Will Worth Wanting*. Bradford Books. 2015. 248 p.

REFERENCES

1. Nerubasska, A., Palshkov, K., Maksymchuk, B. (2020). A systemic philosophical analysis of the contemporary society and the human: new potential. *Postmodern openings*, 11.4, 275-292 [in English].
2. Marcuse, H. (2020). *Philosophy and critical theory. Critical theory and society*. Routledge, 58-74 [in English].
3. Bondar, O. (2022). *Philosophical and Anthropological Aspects of Globalization. The 7th International Conference on Contemporary Education, Social Sciences and Humanities (Philosophy of Being Human as the Core of Interdisciplinary Research) (ICCESSH 2022)*. Atlantis Press, 57-64 [in English].
4. Horkheimer, M. (2020). *The state of contemporary social philosophy and the tasks of an institute for social research. Critical theory and society*. Routledge, 25-36 [in English].

5. Herder, J. (2024). *Ideas for the Philosophy of the History of Mankind*. Princeton University Press [in English].
6. Laszlo, E. (2021). *Introduction to systems philosophy: Toward a new paradigm of contemporary thought*. Routledge [in English].
7. Akinwale, A. (2020). Political Philosophy and Human Nature in Thomas Aquinas. *Studia Gilsoniana*, 9.3, 343-374 [in English].
8. Berdimuratova, A. K., Mukhammadiyarova, A. J. (2020). Philosophical and methodological aspects of the interaction of natural environment and man. *International Journal of Pharmaceutical Research*, 12.3, 1722-1727 [in English].
9. Bhat, R., Sillalalee, A., Kandasamy, L. S. (2023). Concepts and Contexts: The Interplay of Philosophy and History in Understanding Human Society. *East Asian Journal of Multidisciplinary Research*, 2.6, 2581-2590 [in English].
10. Cassirer, E. (2023). *An essay on man: An introduction to a philosophy of human culture*. Felix Meiner Verlag [in English].
11. Bukina, T. V. (2021). Problema liudyny v ukrainskii filosofii: retrospektyvnyi analiz [The problem of man in Ukrainian philosophy: a retrospective analysis]. *Suchasni aspekty nauky: VII-y tom kolektyvnoi monohrafii / za red. Ye. Shch.Romanenka, I. V.Zhukovoi – Kyiv; Bratyslava: FOP KANDYBA T. P.*, 216-229.
12. Whistler, D., Sinclair, M. (2024). *The Oxford Handbook of Modern French Philosophy*. Oxford University Press [in English].
13. Gjesdal, K., Nassar, D. (2024). *The Oxford Handbook of Nineteenth-Century Women Philosophers in the German Tradition*. Oxford University Press [in English].
14. Garfield, L. (2014). *The Oxford Handbook of World Philosophy*. Oxford University Press [in English].
15. Rošker, J. S. (2021). Chinese philosophy of life, relational ethics and the COVID-19 pandemic. *Asian Philosophy*, 31.1, 64-77 [in English].
16. Hadar, U. (2022). Subject and Subjecthood: From Philosophy to Psychoanalysis. *The Routledge International Handbook of Psychoanalysis and Philosophy*. Routledge, 249-262 [in English].
17. Salimov, B. (2021). The philosophical role of dialectical categories in human life. *Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1.6, 406-410 [in English].
18. Usama, H. A., Irfanullah, H., Rehman, M. F. U., Abdul, H. M. (2022). Western Philosophers and the Importance of Emerging Types of Moral Philosophy. *Ethics*, 30.4, 2148-2153 [in English].
19. Hambali, A., Hidayat, Y. (2024). The Scope of the Philosophy of Science: A Review of Philosophical Education. *Journal Corner of Education, Linguistics, and Literature*, 3.3, 231-240 [in English].
20. Dennett, D. (2015). *Elbow Room, new edition: The Varieties of Free Will Worth Wanting*. Bradford Books [in English].

Bukina Tetiana Viktorivna

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Social and General Technical Disciplines
Pervomaysky academically is a scientific institute
of the Admiral Makarov National Shipbuilding University
107, Odeska str., Pervomaisk, Mykolaiv region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-3628-6859

Marynets Nadiia Vasylivna

Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor at the Departments of History and Social Disciplines
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
6, Kossuth Square, Berehovo, Transcarpathian region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0582-9582

MODERN APPROACHES TO THE PROBLEM OF MAN IN PHILOSOPHY

Problem actuality. *In the modern world, understanding human nature is becoming an increasingly important task for philosophers and scientists. An in-depth study of various approaches to the analysis of human nature by famous philosophers and scientists is key to understanding and responding to the challenges of our time.*

Purpose. *The article examines current trends and approaches to analyzing and understanding human nature in a philosophical context, so this study is devoted to analyzing the various views of well-known philosophers and scientists on the essence of man and his role in the modern world.*

Methods. *The methodological basis of the study is the analysis of scientific and research literature, as well as case studies in the coverage of philosophical approaches to the human problem.*

Research results. *It highlights the attempts of contemporary philosophers to rethink classical concepts of humanity, such as rationality, free will, and morality, and analyzes how modern researchers combine traditional ideas with new discoveries and approaches. The article examines the diversity of philosophical approaches to understanding human beings, from postmodern to existential. Attempts to synthesize these approaches to obtain a more complete picture of a person are considered. The article discusses philosophers' attempts to interact with other sciences, such as psychology, sociology, and neuroscience, to gain a deeper understanding of human beings and their behavior. An attempt is made to review the criticism of modern approaches to the problem of man in philosophy and to answer the main questions and comments raised in this context. The results emphasize the importance of an interdisciplinary approach to the analysis of human existence, which takes into account psychological, cultural, social, and ethical aspects. The importance of constant rethinking and reassessment of our ideas about human beings in the context of a rapidly changing world is emphasized. The article draws conclusions about the main trends in contemporary philosophy regarding the understanding of human nature and its place in the world, and also highlights possible areas for further research.*

Key words: *philosophy, philosophical context, contemporary philosophy, conceptual approach, human being, human existence.*